

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В.М. КОРЕЦЬКОГО
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА НАН УКРАЇНИ

В.Ф. Погорілко
В.Л. Федоренко

Референдне право України

Навчальний посібник

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*

2009

УДК 342.8(075.8)(477)
ББК 67.400.5УКРя73
П 43

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист МОНУ № 14/18-Г-136 від 29.05.06)*

Рецензенти:

Шемшученко Ю. С. – директор Інституту держави і права ім. Ко-
рецького;
Пархоменко Н. М. – кандидат юридичних наук, доцент;
Бобровников С. В. – кандидат юридичних наук, професор Київсь-
кого інституту права НАН України

Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л.

П 43 Референдне право України: Навч. посібник. – К.: Вид-во
«Ліра», 2009. – 366 с.

ISBN 966-351-135-4

Перший в Україні навчальний посібник з референдного права започатко-
вує теоретико-методичну базу спеціального навчального курсу «Референдне пра-
во України». Навчальний посібник представлений двома частинами, що розк-
ривають сутність і зміст референдного права і референдного процесу України,
зокрема, проблеми загальної теорії референдного права, історії референдумів,
поняття та види референдумів в Україні, їх функцій, співвідношення референ-
думів із іншими формами прямого народовладдя, а також проблеми основних
інститутів референдного права та питання організації та проведення всеукраї-
нського і місцевих референдумів.

У Додатках навчального посібника міститься чинне референдне законодав-
ство України станом на 1 червня 2006 р., навчальна програма спецкурсу «Рефе-
рендне право України» та хронологічна таблиця найбільш відомих референдумів
у світі.

Посібник розрахований на студентів і магістрів вищих закладів освіти, аспі-
рантів, членів дільничих комісій з референдума та всіх, хто цікавиться проблема-
ми референдного права та референдного процесу в Україні.

ББК 67.400.5УКРя73

© Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л., 2006
© «Кондор», 2006

ISBN 966-351-135-4

Зміст

Вступ	5
ЧАСТИНА I. РЕФЕРЕНДНЕ ПРАВО УКРАЇНИ	7
Розділ 1. Загальна характеристика референдного права	8
1.1. Поняття референдного права, його предмет і метод	8
1.2. Система референдного права України	13
1.3. Джерела референдного права	17
1.4. Функції референдного права	24
1.5. Референдні правовідносини	28
Розділ 2. Нарис історії референдумів	36
2.1. Передумови виникнення референдумів	36
2.2. Основні етапи становлення і розвитку референдумів	43
Розділ 3. Референдум як форма безпосереднього народовладдя	87
3.1. Поняття всеукраїнського та місцевих референдумів	87
3.2. Принципи референдумів	96
3.3. Види референдумів в Україні	105
3.4. Функції референдумів	117
3.5. Співвідношення референдумів й інших форм безпосередньої демократії	131
Розділ 4. Основні інститути референдного права	151
4.1. Призначення і проголошення референдумів	151
4.2. Предмет всеукраїнського та місцевих референдумів	157
4.3. Органи, що організують і проводять референдуми	184
4.4. Акти, що приймаються під час референдумів	194
4.5. Інформаційне забезпечення референдумів в Україні	202
4.6. Фінансове забезпечення всеукраїнського та місцевих референдумів	211
4.7. Юридична відповідальність за порушення законодавства про референдуми	217
ЧАСТИНА II. РЕФЕРЕНДЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ	
Розділ 5. Порядок організації і проведення всеукраїнського та місцевих референдумів	231
5.1. Поняття та загальні засади референдного процесу в Україні	231

5.2. Основні стадії організації та проведення всеукраїнського референдуму	238
5.3. Особливості організації та проведення місцевих референдумів	255
5.4. Гарантії референдного процесу в Україні	270
Додатки	281